

ધોરણ - 6

વિજ્ઞાન

પાઠ : 14 - પાણી

સ્વાચ્છાય

પ્રશ્ન 1. ખાલી જગ્યા પૂરો.

- (1) પાણીનું વરાળમાં રૂપાંતર થવાની પ્રક્રિયા બાષ્પીભવન કહે છે
- (2) પાણીની વરાળનું પાણીમાં રૂપાંતર થવાની પ્રક્રિયાને સંધનન કહે છે.
- (3) એક વર્ષ કે વધારે સમય સુધી વરસાદ ન પડે તો તે વિસ્તારમાં દુજાં પડે છે.
- (4) વધારે વરસાથી પૂર આવે છે.

**પ્રશ્ન 2. નીચે આપેલું પ્રત્યેક વિધાન શું તે
બાષ્પોત્સર્જન અથવા ઘનીભવનના કારણે છે?**

- 1) ઠંડા પાણીથી ભરેલા જ્લાસની બહારની સપાટી પર પાણીના ટીપાનું
દેખાવું. : - ઘનીભવન
- 2) ભીના કપડાં પર છસ્કી ફેરવવાથી વરાળ નીકળવી :- બાષ્પોત્સર્જન
- 3) શિયાળામાં સવારે ધુમસનું દેખાયું. : - ઘનીભવન

4) ભીના કપડાથી લૂછવામાં આવેલું બ્લેકબોર્ડ થોડા સમયમાં
સુકાઈ જય છે.

:- બાધ્યોત્સર્જન

5) ગરમ સળિયા પર પાણી છાંટવાથી વરાળ ઉત્પન્ન થવી.

:- બાધ્યોત્સર્જન

પ્રશ્ન 3. નીચેનામાંથી કયું વિધાન સાચું છે ?

- (1) હવામાં પાણીની વરાળ માત્ર ચોમાસામાં જ હજર હોય છે. :- ઓટું
- (2) પાણી મહાસાગરો, નદીઓ તથા સરોવરોમાંથી બાષ્પીભવન પામે છે.
પરંતુ જમીન પરથી બાષ્પીભવન પામતું નથી. :- ઓટું
- (3) પાણીનું તેની બાષ્પમાં રૂપાંતરણ થવું તે બાષ્પીભવનનં તરીકે ઓળખાય છે.
:- સાચું

- (4) પાણીનું બાષ્પીભવન માત્ર સૂર્યપ્રકાશમાં જ થાય છે. : - ખોટું
- (5) હવાની ઉપરની તરફ જ્યાં વધુ ઠંડક હોય છે, ત્યાં પાણીની વરાળ ઘનીભવન થઈને નાની-નાની જલકણિકાઓ બનાવે છે. : - સાચું

પ્રશ્ન 4. માની લો કે, તમે તમારા સ્કૂલના યુનિફોર્મને વરસાદની ઋતુમાં ઝડપી સૂક્કવવા માંગો છો, તો શું તેને સગડીની નજીક અથવા હીટરની નજીક ફેલાવવાથી આ કાર્યમાં સહાયતા મળશે ?

- ✓ વધારે તાપમાનમાં બાષ્પીલવનની ડિયા ઝડપી બને છે. ચૂલો કે હીટર પાસે ભીંજાઈ ગયેલ સ્કૂલ યુનિફોર્મ રાખતાં વધારે તાપમાનના લીધે ઝડપી બાષ્પીલવનથી તે સૂકાઈ જાય છે.

**પ્રશ્ન 5. એક પાણીની ઠંડી બોલ રેફિજરેટરમાંથી બહાર કાઢો,
કેટલાક સમય પછી તમે તેની આજુબાજુ પાણીના
ગોળ - ગોળ ટીપાં જોશો કેમ ?**

- ✓ રેફિજરેટરમાંથી પાણીની બોટલ બહાર કાઢતાં તેના સંપર્કમાં હવામાં રહેલી બાધ્ય આવે છે. આ બાપનું ઘનીભવન થાય છે અને બાપનું ટીપાંમાં રૂપાંતર થાય છે તેથી બોટલની બહારની સપાટી પર ટીપાં બાજે છે.

પ્રશ્ન 6. ચશ્માના લેન્સ સાફ્ કરવા માટે લોકો તેના ઉપર ફૂંક મારે છે, તો લેન્સ પલળી જાય છે. લેન્સ કેમ પલળી જાય છે ? સમજાવો.

- ✓ જ્યારે આપણે ફૂંક મારીએ છીએ ત્યારે બેજયુક્ત હવા બહાર આવે છે. આ હવા બહારના વાતાવરણના સંપર્કમાં આવતા બેજ- સ્વરૂપ ધારણ કરે છે. તેથી ચશ્માના લેન્સ સાફ્ કરવા તેને ફૂંક મારતા તેના પર બેજ જામે છે.

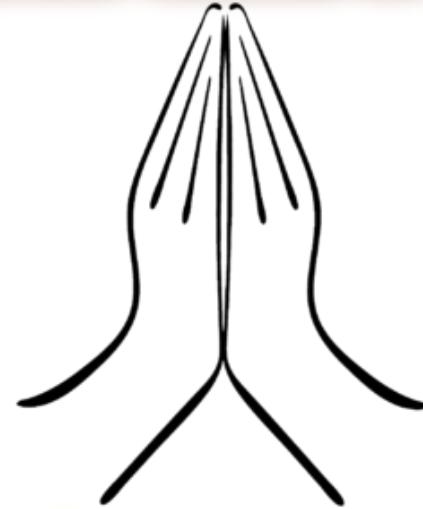
7. વાદળ કેવી રીતે બને છે ?

- ✓ સૂર્યની ગરમીને કારણે પાણીનું સતત વરાળમાં ઝુપાંતર થાય છે. પાણીની વરાળ આકાશમાં ઉંચે ચઢે છે. જેમ જેમ આ બાધ્ય ઉપર જાય છે તેમ તે કંડી થતી જાય છે. પર્યાપ્ત ઉંચાઈએ બાધ્ય (વરાળ) એટલી કંડી પડી જાય છે કે ઘનીભવન પામી પાણીનાં નાનાં ટીપાં બની જાય છે. જેને જળકણિકા કહે છે. આ જ નાની જળકણિકાઓના સમૂહથી વાદળ બને છે જે વાયુમાં તરે છે.

પ્રશ્ન 8. દુષ્કાળ ક્યારે પડે છે ?

- ✓ કોઈ વિસ્તારમાં એક વર્ષ કે તેનાથી વધુ સમય માટે વરસાદ ન પડે તો ત્યાં દુષ્કાળની સ્થિતિ સર્જાય છે. આ ઘટનાને અનાવૃષ્ટિ કહે છે. આ વિસ્તારમાં જમીન સૂકાઈ જાય છે. ભૂગર્ભજળમાં ઘટાડો થાય છે. દુષ્કાળની પરિસ્થિતિમાં ખોરાક અને પશુઓચારો પ્રાપ્ત કરવો મુશ્કેલ બને છે.

THANKS

FOR WATCHING